

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

No6(1)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 564 sahifa,
1-iyun, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woogyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Milliy xarakter tushunchasining pedagogik va aksiologik talqini.....	10
Usmonova Muattar Bahadirjonovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning o'zini o'zi anglashida muloqotning o'rni	14
Yaxshiboyeva Zuhra, Pardayeva Munisa	
Maktabgacha ta'lim tizimida sog'lom turmush tarzi ko'nikmalarini shakllantirishning zamonaviy usullari	17
Dilsora Shodmonova	
Педагогические предпосылки развития билингвизма у детей в дошкольных образовательных учреждениях	24
Истамова Нигора Азимжановна	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida neyrogimnastika texnologiyalaridan foydalanishning pedagogik asoslari.....	29
Saidova Nigora Olimovna, G'ulomova Shaxnoza Abdusalom qizi	
Jismoniy tarbiya va sport: iqtidorli yoshlarni tanlash, saralash va ularni maqsadli tayyorlashning zamonaviy yo'llari.....	32
Muxamedjanov Shovkat Muxrumovich	
Yoshlar ma'naviy-axloqiy tarbiyasida tarixiy xotira, milliy meros va qadriyatlardan foydalanishning pedagogik asoslari.....	36
Nomozov Muhammadyusuf Meyliqul o'g'li	
Sport tashkilotlarida rahbarlik qilish va boshqarish.....	40
Artikov Xayrulla Baxtiyarovich	
Formation and Development Stages of Terminology as a Scientific Discipline	44
Lola Mannobova	
Lexicographic Features of Onomastic Units in English and Uzbek Dictionaries	48
Berdiyeva Mashhura Tulqin qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining qobiliyat, qiziqish va o'rganish usullarini hisobga olgan pedagogik metodlar va dars rejaları	51
Abdullaeva Gulmira, Egamberganova Yorqinoy Ollobergan qizi	
Disputning ingliz romanlaridagi pragmatik va lingvokulturologik ko'rinishlari	55
Abdumalikova Diyoraxon Rafiqjon qizi	
O'yin texnologiyalarining aqliy rivojlanishida muammolari bo'lgan bolalar ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirishdagi o'rni	59
Abdunazarov Abdumutal Olimovich	
Auditoriyada va auditoriyadan tashqari jarayonda talabalar ijtimoiylashuvini rivojlantirish mexanizmlari	64
Alimova Gulrux Farhod qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda kreativ fikrlashni rivojlantirishda interaktiv o'yin texnologiyalarining pedagogik imkoniyatlari	70
Axtamova Mohinur O'tkir qizi	
Oilaviy zo'ravonlikka uchragan ayollarni qo'llab-quvvatlashda mahalla va ijtimoiy xizmatlarning o'rni	74
Dumarova Gulfira Kozimbekovna, To'Iqinova Muxlisaxon Jamshid qizi	
O'zbek milliy romanchiligida tarixiy haqiqat va badiiy talqin (Xayriddin Sultonning "Yaldo kechasi" romani misolida)	78
G'aybulloyeva Parvina Samandar qizi	
Aqli zaif bolalarda kommunikativ faoliyatning ontogeneza shakllanishi	82
Hamraqulova Durdona Dilshod qizi	
Neuroeducation va Phygital Learning asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarining kognitiv faolligini rivojlantirish metodikasi	87
Hikmatova Yulduz Nuritdinovna	

Autizm spektri buzilgan bolalarning ijtimoiy-pedagogik moslashuvining nazariy asoslari	91
<i>Shodmanxojiyeva Iroda Ne'matulla qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda nutq rivojlanishini qo'llab-quvvatlashda o'yin texnikalarining roli	95
<i>Jamolova Farida Fatillo qizi</i>	
Ta'lim qardosh tillarga yo'naltirilgan mtt direktorining boshqaruv kompetentligini rivojlantirish mexanizmlari (Qoraqalpog'iston Respublikasi misolida)	98
<i>Jumagulova Gulziya Madiyarovna</i>	
Oliy ta'limda talabalarning raqamli taqdimot va ommaviy nutq ko'nikmalarini axborot texnologiyalari vositasida takomillashtirish	103
<i>Junaydullayev Oxunjon Kaxorjon o'g'li</i>	
Boshlang'ich sinf ona tili darslarida o'yin texnologiyalari orqali nutq malakalarini rivojlantirish	107
<i>Maqsuda Maxsudovna Murodova</i>	
O'zbek tilida "nur" so'zining ko'chma ma'nolari	113
<i>Maxbuba Axatova</i>	
Bo'lajak tarbiya fani o'qituvchilarini kasbiy tayyorlashda raqamli texnologiyalar va interfaol metodlardan foydalanishning o'ziga xos xususiyatlari	116
<i>Misirova Nodira Tovbayevna, Nosirova Dilfuza Sa'dullayevna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ingliz tilida og'zaki nutqini shakllantirishdagi qiyinchiliklar	120
<i>Nabiyeva Xilola Abdulmuratovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning ma'naviy-ma'rifiy qiyofasini shakllantirishning o'ziga xos xususiyatlari...	123
<i>Niyozova Maftuna Normaxmat qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida "Tarbiya" fanini tabiiy fanlar bilan integratsiyalash asosida ekologik tafakkurni shakllantirish.....	126
<i>Norbo'tayeva Iroda Yunusovna</i>	
Suzish vositalari yordamida talabalarning qo'l va oyoq mushaklarini rivojlantirish metodikasi	130
<i>Nosirov Sardor To'lqinjon o'g'li</i>	
Bo'lajak pedagoglarning metakognitiv kompetensiyasini rivojlantirishning didaktik imkoniyatlari	134
<i>Nosirova Ra'no Xamidovna</i>	
Dual ta'limda oliy ta'lim va maktabgacha ta'lim tashkilotlari o'rtasidagi hamkorlikning mazmuni.....	137
<i>Qoraboyeva Zohidaxon To'lanboyevna, Tursunbayeva Sevara Abdullo qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalar nutqida noverbal vositalarning roli.....	142
<i>Qurbanova Surayyo Tuynazar qizi, Maqsudboyeva Dilbar Olimjon qizi</i>	
Texnologiya fanini o'qitishda integrativ yondashuvning pedagogik zarurati va nazariy asoslari	146
<i>Qurbonmurotov Eldor Abdusaidovich</i>	
O'zbekistonning zamonaviy ta'lim muhitida o'zbek-rus bilingvizmi sharoitida o'quvchilar nutqining psixolingvistik xususiyatlari.....	149
<i>Qurdasheva Bonu Bexzod qizi</i>	
Xorij olimlari tadqiqotlarida prosotsial xulq-atvor namoyon bo'lishining o'rganilishi	153
<i>Rahimova Sarvinov Odilboy qizi</i>	
Musiqqa fanlarini o'qitishda inquire-based learning texnologiyasidan foydalanish metodlari.....	157
<i>Raximova Dilbar Rizakulovna</i>	
Maktab rahbarining qaror qabul qilish uslubi pedagogik jamoa ijtimoiy faolligini rivojlantirish omili sifatida..	161
<i>Raximova Maryam O'tkir qizi</i>	
Yosh sportchilarda yurak-qon tomir tizimining morfofunksional adaptatsiyasi va sportchi yuragi fenomeni..	173
<i>Alimova Nasiba Adxamovna</i>	
Mintaqaviy iqtisodiyotda turizm klasterlarini rivojlantirishning zamonaviy yo'nalishlari.....	179
<i>Kurbonova Kamola Ilxomovna</i>	
Nutq madaniyati va notiqlik san'ati	183
<i>Mamadaliyeva Lola Shailyasovna</i>	
Molekulyar fizikada klasster yondashuvi asosida masalalar yechish samaradorligini oshirish	188
<i>Mirzamuratov Baxodir Fayzullayevich</i>	
Oliy o'quv yurtlari, sport tashkilotlari va sport marketingi tashkilotlari o'rtasidagi hamkorlikning zarurati.....	192
<i>Samatov Javlonbek Abdukayumovich</i>	

Boshlang'ich sinf o'quvchilarini texnologiya darslarida turli materialdan amaliy ishlarni tashkil qilish metodikasi	195
<i>Sanakulov Xamrakul Rizakulovich, O'roqova Nigina Botirjon qizi, Xoliqulova Ozoda Shuxratovna</i>	
Modern Teaching Methods in English Language Learning.....	199
<i>Sarvinoz Abdulhakimova</i>	
Erkin Vohidov ijodining o'rganilishi	202
<i>Shahnoza Muhammadiyeva</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida nutqiy faoliyatni rivojlantirishning ilmiy-nazariy asoslari	205
<i>Shopulatova Nasiba Umirovna</i>	
Yuqori intensivlikdagi atsiklik yuklamalar ta'sirida futbolchilar organizmi funksional holatining yoshga oid xususiyatlari.....	208
<i>Shukurova Sayyora Sa'dullaevna, Kadirov Abdurashid</i>	
Talabalarda badiiy did va estetik tarbiyasini rivojlantirish pedagogik muammo sifatida	211
<i>Temirov Murodjon Anvarovich</i>	
The Role of Authentic Materials in Teaching English for Specific Purposes: Implications for Tourism Students.....	215
<i>Toshmamatova Marjona Olimjon kizi</i>	
Neyrokognitiv rivojlanish va bolalarning maktabga psixologik tayyorgarligi o'rtasidagi bog'liqlik	220
<i>Toshpo'latova Mahina Farxod qizi</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda terminologik tafakkurni rivojlantirishning nazariy asoslari	224
<i>Umaraliyeva Shahlo Sayfullo qizi</i>	
Artistic Pedagogy as a Basis for Developing Spiritual-Communicative Culture in Student Youth: Pedagogical Foundations	228
<i>Umarova Malika Khisabidinovna, Orifjonova Kamolabonu Kozimbek qizi</i>	
Pragmatic Competence and Cultural Adaptation in EFL Contexts: Challenges and Pedagogical Implications.....	232
<i>Veronica Khatamova</i>	
Ta'lim tojik tilida olib boriladigan maktablarda morfologiya o'qitish muammosi	236
<i>Xojiyeva Iroda Zokirjon qizi</i>	
Innovatsion yondashuv asosida "Maktabgacha yoshdagi bolalarni tabiat bilan tanishtirish" modulini o'qitish metodikasi muammo sifatida	240
<i>Zaxro Yo'ldashovna Shanasirova</i>	
Interaktiv topshiriqlar orqali boshlang'ich sinf o'quvchilarining chet tiliga bo'lgan qiziqishlarini individuallashtirish	246
<i>Nishonova Gulchehra Ravshanjon qizi</i>	
The Role of Project-Based Learning and Artificial Intelligence Technologies in Enhancing Foreign Language Students' Academic Achievement and Motivation.....	250
<i>Olimov Sh. Sh., Zaripov K. Ya.</i>	
Mechanisms for Assessing Academic Achievements in the Finnish Education System and the Possibility of their Adaptation In Schools In Uzbekistan	254
<i>Saytbekova Svetlana Saylaubaevna</i>	
Maktabgacha ta'limda bolalar bilan innovatsion texnologiyalar yordamida ekologik omillarni singdirish	257
<i>Xoldorova Mashxura G'ulomovna</i>	
Finlyandiya ta'lim tizimida o'quvchilarning o'zlashtirishini baholash mexanizmlari va ularni O'zbekiston maktablarida qo'llash istiqbollari.....	260
<i>Xudaybergenova Zuxra Isakovna</i>	
Jadidchilik harakati va uning pedagogik-ijtimoiy mohiyati hamda tamoyillari	263
<i>Yusupov Ma'mur Ma'rufovich</i>	
Проблемы нравственного воспитания личности в произведениях В. Распутина.....	269
<i>Рахимова Шахзода Равшановна</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida matematik kompetensiyalarni shakllantirishning pedagogik omillari	273
<i>Imamova Nasiba Xurramovna</i>	

Bo'lajak biologiya o'qituvchilarida tolerantlik madaniyatini rivojlantirishning pedagogik asoslari	276
<i>Xidirov Faxriddin Fozilovich</i>	
Транслингвальные практики русскоязычных мигрантов в условиях многоязычной среды	280
<i>Рахмонова Нилуфар Уткир кизи</i>	
Nutqida nuqsoni bo'lgan bolalarda leksik-grammatik komponentni diagnostika qilish metodlari	284
<i>Mamatkulova Lobar Tolibjonovna</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida o'yin texnologiyalari asosida bolalarning ta'limiy faoliyatini rivojlantirish.....	288
<i>Norqulova Ma'mura Husniddin qizi</i>	
Nutqdagi fonetik kamchiliklarning o'quv faoliyati va savodxonlikka ta'siri	293
<i>Xikmatova Saboxat Xusniddinovna</i>	
Oliy ta'limda sog'lom psixologik muhitni shakllantirish omillari	296
<i>Xusanbayeva Ziyoda Maxmutdjon qizi</i>	
Social-Psychological Factors of Increasing the Quality of Life	300
<i>Abdullaeva Ranazhon Matyakubovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutqiy ko'nikmalarini rivojlantiruvchi zamonaviy o'quv topshiriqlarini ishlab chiqishning ilmiy-metodik asoslari.....	307
<i>Abdumalikova Gulchiroy</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida tayanch hayotiy va fanga oid kompetensiyalarni shakllantirishning didaktik imkoniyatlari.....	311
<i>Adizova Nigora Baxtiyorovna, Sayfullayeva Dilnoza Amrullayevna</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida ingliz tili darslarida madaniyatlararo kompetensiyani rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	316
<i>Azimova Maftuna Azizbekovna</i>	
Talabalarda lingvistik kompetensiyani rivojlantirishning pedagogik asoslari	321
<i>Eshbekova Dilnoza Ibraimovna</i>	
Boshlang'ich ta'lim o'quvchilarida moslashuvchanlikning psixologik xususiyatlari.....	324
<i>Fayziyeva Gulhayo Erkin qizi, Fatullayeva Manzura Idillo qizi</i>	
Naim Karimov talqinida Oybek badiiy tafakkurining biografik manbalari	327
<i>Jonpo'lotova Gulshoda Qobil qizi</i>	
Kurashchilarning kuch sifatini rivojlantirishda maxsus mashqlardan foydalanish	334
<i>Muxamedjanov Umidulla Fayzullayevich</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda axloqiy idealni shakllantirishning ijtimoiy-pedagogik asoslari	337
<i>Saidova Malika Erkin qizi</i>	
Yengil atletika texnikalarini pedagogik mahoratni rivojlantirish metodikalarida qo'llash	340
<i>Sattarov Qarshiboy Narqulovich, Mirzayev Karim Mamarasul o'g'li</i>	
Yengil atletika mashg'ulotlarida shug'ullanuvchilarning tezkorlik va chidamlilik sifatlarini rivojlantirishning innovatsion metodikasi	344
<i>Sattarov Sardor Sunnatulloevich</i>	
Innovatsion rivojlanish asosida uzluksiz ta'limning integratsiyalashgan mazmunini modellashtirish metodologiyasi.....	348
<i>Umarov Lutfillo Murodilloyevich</i>	
Milliy maktablarda rus tilini o'qitishda raqamli ta'lim resurslari va veb-saytlardan foydalanish metodikasi....	352
<i>Xolmirzayeva Munira Jahongir qizi</i>	
Педагогические основы повышения профессиональной компетентности будущих преподавателей физического воспитания высших образовательных учреждений	357
<i>Мавлянов Бахром Сангирович</i>	
Раннее выявление и мониторинг кожных заболеваний с помощью искусственного интеллекта: интегрированные архитектуры, алгоритмы и перспективы клинического внедрения	361
<i>Э. Ш. Назирова, Ш. Б. Абдусаломова</i>	
Ingliz tilida modallikni ifodalash vositalari va ularning semantik xususiyatlari	368
<i>Abdujalilova Sarvinov Rashid qizi, Abdurazzokova Mehriniso Azimjon qizi</i>	

MUNDARIJA	СОДЕРЖАНИЕ	CONTENTS
	Ona va farzand munosabatlarida etnomadaniy omillarning psixologik xususiyatlari.....	373
	Abdullayeva Dilbar Ubaydullayevna	
	O'quvchilarning gapirish ko'nikmalarini rivojlantirishda interaktiv metodlarning o'rni	378
	Abdurahmanov Muhammadjon G'ulomjonovich	
	Aralash ta'lim texnologiyalari asosida ta'lim jarayonini loyihalashning ilmiy-metodik asoslari.....	381
	Alibayev Sobir Xolboyevich	
	Formativ baholash jarayonidan foydalanib o'quvchilarning o'rganishga bo'lgan motivatsiyasini oshirish	386
	Amirkulova Dilnoza Zokir qizi	
	Bo'lajak tarbiyachilarni kasbiy-pedagogi faoliyatga tayyorlash tendensiyalari	389
	Artikbayeva Aziza Abror qizi	
	The Role of National Values in English and Uzbek Literature: a Comparative Study	392
	Ataniyazova Sohiba Xamidovna	
	Frans Kafka ijodining psixologik talqini.....	396
	Atayev Shukur-Ali Ayub-Aliyevich	
	Development of a Set of Health-Promoting Exercises for Middle-Aged Men 50-60 Years Old, Taking Into Account Physical Training	400
	Dehqonova Mahmuda Ortiqovna	
	Oliy ta'limda talabalarni jismoniy rivojlantirish metodikalari	404
	Imomov Asliddin Abdurazzoqovich, Sattarov Qarshiboy Narqulovich	
	Современные мобильные технологии: эволюция и развитие.....	408
	Жураев Илхом Исхокович	
	Bo'lajak o'qituvchilarda kongruentlik kompetensiyasini rivojlantirishning mazmuni	413
	Kamalova Dilobar Tairovna	
	Methodology for Developing Communicative Competence of Future Teachers Based on Multimedia Tools.....	418
	Kudratova Sultonposhsha Otabek qizi, Khalilova Mukhlisa Ulug'bek qizi, Ziyotova Umida Otabek qizi	
	Raqamli ta'lim muhitida ona tili darslarida matn bilan ishlashni tashkil etish.....	423
	Erdanova Zamira Olimovna	
	Milliy sport turlari orqali talaba yoshlar bilan interfaol dars jarayonini tashkil etish.....	426
	Mirzayev Az'am Xudaynazarovich, Sattarov Qarshiboy Narqulovich	
	Pedagogika bitiruvchilarining kasbiy o'zini o'zi rivojlantirishga asoslangan barqaror bandligini ta'minlash modeli.....	430
	Omonova Mohiniso Maqsud qizi	
	Boshlang'ich ta'limda fanlararo integratsiyani sun'iy intellekt asosida takomillashtirishning pedagogik imkoniyatlari.....	435
	Panjiyev Jo'raqul Menglimamat o'g'li	
	Boshlang'ich ta'limda web-kvest topshiriqlardan foydalanish.....	440
	Saidova Gavhar Ergashovna, Itolmasova Oygul Sabritdinovna	
	Developing Communicative Competence in English Language Education Through Modern Interactive Methods.....	443
	Sativoldieva Shoxsanam Utkir qizi	
	Анализ современных подходов и их недостатков к совершенствованию методов повышения пропускной способности в разветвлённых оптических сетях связи	447
	Киямов Рахматулло Рузиевич	
	Психологические механизмы профилактики противоправного поведения несовершеннолетних (на примере Республики Казахстан)	452
	Тайтелиева Ақтолқын Битуқызы	
	Professional ta'lim muassasalarida o'quvchilarning stressga bardoshlilikini rivojlantirishning pedagogik modeli	459
	Islamova Fotima Shamsiddinovna, Aliqulova Nilufar Jumanazar qizi	
	The Importance of Developing an Exercise Complex for Preparing Para Armwrestlers for Competition.....	463
	Karimov Faxriddin Xurramovich	

Loyiha asosidagi ta'limda portfolio va baholash rubrikalari tizimi: boshlang'ich sinf o'quvchilarida kommunikativ kompetensiyani monitoring qilish.....	467
Maxmudova Zulxumor Alim qizi	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilar uchun mustaqil ta'limni tashkil etish modeli	472
Muqimova Zulxumor Ziyataliyevna	
Methods for Developing Labor Productivity Through Increasing the Physical Activity of Enterprise and Organization Employees	477
Muxametov Axmad Muxametovich	
Developing Learner Autonomy Through Peer and Self-Assessment In EFL Classrooms.....	481
Rakhmonova Nodirakhon Mukhammadjonovna	
Oilaviy muhitning bolalar shaxsiy rivojlanishiga psixologik ta'siri	488
Xidoyatova Layli To'xtasinovna, Xursanova Mashhura Bobir qizi	
Tarbiyasi og'ir o'smirlarda ijtimoiy adaptatsiya va shaxslararo munosabatlar xususiyatlari.....	493
Elov Ziyodulla Sttorovich, Muxammadiyeva Gavhar Sirojiddin qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida nutq madaniyatini shakllantirishning ilmiy-nazariy masalalari va pedagogik shartlari.....	499
Nasriddinova Nasiba Alimjonovna	
Ingliz va o'zbek lug'atlarida frazeologik birliklarning berilishi va lug'atlardagi muammolar	505
Oqboyeva Zulfiya Bobonazarovna	
Gamifikatsiya texnologiyasi asosida talabalarning o'quv motivatsiyasini rivojlantirish	510
Yuldashev Sardarxon Rashitxon o'g'li, Sattarova Maftuna Ravshan qizi	
Argumentativ tuzilmalar va sintaktik modellar: aktiv/passiv konstruksiyalar va nominalizatsiya hodisasi	513
Utupova Oysapar Urazmatovna	
Yoshlarni sog'lomlashtirish jarayonida milliy va xalq o'yinlaridan foydalanishning pedagogik imkoniyatlari...	516
Axmedov Gayratjon Kosimovich	
Introduksiya sharoitida dorivor valeriana (<i>Valeriana officinalis</i> L.) ning suv rejimi, biokimyoviy tarkibi va ildiz hosildorligi	522
Xamrayev Rashid Ravshan o'g'li, Omonova Dildora Uchqun qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalarni savod o'rgatishga tayyorlashda zamonaviy pedagogik va raqamli texnologiyalardan foydalanishning metodik asoslari.....	527
Go'zal Qurbonova	
Shaxmat mashg'ulotlari orqali talabalarda tafakkur va qaror qabul qilish ko'nikmalarini shakllantirish	532
Kulboyev Nodirjon Salaydinovich	
Bo'lajak tarbiya fani o'qituvchilarining deontologik kompetensiyasiga oid G'arb pedagogik tafakkurining ilmiy-nazariy asoslari	535
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li	
Tabiiy fanlarni o'qitishda TIMSS yondoshuvining ahamiyati.....	539
Xoldorova Shahnoza Ismatjon qizi	
Zamonaviy raqamli texnologiyalar yordamida lingvokulturologik kompetensiyani rivojlantirish	544
Barotova Gulhayo Farhod qizi	
Uy ta'limidagi imkoniyati cheklangan bolalarning ijtimoiy-psixologik moslashuvi va ta'lim sifati monitoringi tahlili.....	548
Tojimatova Gavxarxon G'ulomjonovna, Pulatova Gulnoza Murodilovna	
O'quvchilarda tarixiy tafakkurni rivojlantirishda multimedia texnologiyalarining didaktik imkoniyatlari	554
Muhammadiyev Javlon Hayitboyevich	
Muammoli ta'lim asosida o'quvchilarda geografik bilimlarni rivojlantirishning ilmiy-metodik asoslari.....	558
Yovqochev Furqat Ulug'bek o'g'li	
Geografiya ta'limida 4k ko'nikmalarini rivojlantirishning innovatsion usullari.....	561
Yuldasheva Oyjamol Davronbek qizi	

UY TA'LIMIDAGI IMKONIYATI CHEKLANGAN BOLALARINNG IJTIMOIY-PSIXOLOGIK MOSLASHUVI VA TA'LIM SIFATI MONITORINGI TAHLILI

Tojimatova Gavxarxon G'ulomjonovna

Farg'ona Davlat Universiteti, "Psixologiya" kafedrasida o'qituvchisi

Pulatova Gulnoza Murodilovna

Farg'ona Davlat Universiteti, "Psixologiya" kafedrasida o'qituvchisi (PhD)

Annotatsiya: Ushbu maqolada uy ta'limida tahsil olayotgan imkoniyati cheklangan bolalarning ta'lim sifatini psixologik monitoring qilish va ularning ijtimoiy-psixologik moslashuvi masalalari tadqiq etilgan. Farg'ona vodiysi misolida 42 nafar ota-ona o'rtasida o'tkazilgan so'rovnoma natijalari asosida bolaning ruhiy rivojlanishi, ijtimoiy izolyatsiya fenomeni va ota-onalarning psixologik kompetentsiyasi tahlil qilingan. Tadqiqot natijalari asosida uy ta'limi samaradorligini oshirish va bolalarning ijtimoiylashuvini ta'minlash bo'yicha "Psixologik regeneratsiya modeli" va ilmiy-amaliy tavsiyalar ilgari surilgan.

Kalit so'zlar: uy ta'limi, imkoniyati cheklangan bolalar, psixologik monitoring, ijtimoiy-psixologik moslashuv, ijtimoiy izolyatsiya (yakkalanish), ota-onalarning psixologik kompetentligi, psixologik rivojlanish, ta'lim sifati, ijtimoiylashuv, "Psixologik regeneratsiya modeli".

Abstract: This article examines the psychological monitoring of educational quality and the issues of socio-psychological adaptation among children with disabilities receiving home-based education. Based on the results of a survey conducted among 42 parents in the Fergana Valley, the study analyzes children's psychological development, the phenomenon of social isolation, and the psychological competence of parents. Drawing on the research findings, the article proposes a "Psychological Regeneration Model" along with scientific and practical recommendations aimed at enhancing the effectiveness of home-based education and promoting the socialization of children.

Key words: home-based education, children with disabilities, psychological monitoring, socio-psychological adaptation, social isolation, parental psychological competence, psychological development, educational quality, socialization, Psychological Regeneration Model.

Аннотация: В данной статье исследуются вопросы психологического мониторинга качества образования и социально-психологической адаптации детей с ограниченными возможностями, обучающихся на дому. На основе результатов анкетирования 42 родителей в Ферганской долине проведён анализ психического развития детей, феномена социальной изоляции и психологической компетентности родителей. По итогам исследования предложены "Модель психологической регенерации", а также научно-практические рекомендации, направленные на повышение эффективности домашнего обучения и обеспечение социальной интеграции детей.

Ключевые слова: домашнее обучение, дети с ограниченными возможностями, психологический мониторинг, социально-психологическая адаптация, социальная изоляция, психологическая компетентность родителей, психическое развитие, качество образования, социализация, "Модель психологической регенерации".

KIRISH

Zamonaviy psixologiya va pedagogikaning ustuvor vazifalaridan biri - inklyuziv jamiyat barpo etish va imkoniyati cheklangan bolalarning hayot sifatini yaxshilashdan iborat. Nogironligi bo'lgan bolalarning ta'lim olish huquqi xalqaro huquq normalari bilan kafolatlangan bo'lib, mazkur sohada davlatlar zimmasiga aniq majburiyatlar yuklaydi. Jumladan, Birlashgan Millatlar Tashkiloti tomonidan qabul qilingan Nogironlar huquqlari to'g'risidagi Konventsiya (2006 yil)da har bir nogiron bolaning kamsitishsiz, teng va sifatli ta'lim olish huquqi mustahkamlangan. Konventsiyaning 24-moddasiga muvofiq, ishtirokchi davlatlar nogironligi bo'lgan shaxslar uchun inklyuziv ta'limni rivojlantirish, ta'lim jarayonini bolaning individual ehtiyojlariga moslashtirish, shuningdek, pedagogik va psixologik qo'llab-quvvatlashni ta'minlash choralarini ko'rish shart.

Uy ta'limi – bu shunchaki maktab dasturini uy sharoitida o'zlashtirish emas, balki murakkab psixologik jarayondir. Uy ta'limidagi bolaning ijtimoiy-psixologik moslashuvi uning shaxsiy "Men"ini shakllantirish va ijtimoiy deprivatsiya (aloqalar yetishmovchiligi) natijasida yuzaga keladigan salbiy ruhiy holatlarni korrektsiya qilishni

talab etadi. Rasmiy statistikaga ko'ra, respublikamizda 10 000 dan ortiq bola uy ta'limiga jalb qilingan. Ushbu kontingentning psixologik salomatligi va ta'lim sifati doimiy monitoringni talab qiluvchi dolzarb ilmiy muammo hisoblanadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Uy ta'limi masalasi so'nggi yillarda pedagogika, maxsus pedagogika va psixologiya fanlarining dolzarb tadqiqot yo'nalishlaridan biriga aylandi. Ayniqsa, imkoniyati cheklangan bolalarning uy sharoitida ta'lim olishi nafaqat akademik bilimlarni egallash, balki ularning psixologik rivojlanishi, ijtimoiylashuvi va shaxs sifatida shakllanishiga ham bevosita ta'sir ko'rsatishi ilmiy adabiyotlarda alohida ta'kidlanadi.

Shaxs rivojlanishining ijtimoiy omillarga bog'liqligi masalasi bir qator klassik psixologlar tomonidan o'rganilgan. Xususan, L.S. Vygotskiy bolaning psixik rivojlanishi ijtimoiy muhit va muloqot jarayonlari bilan uzviy bog'liqligini asoslab bergan. Olimning madaniy-tarixiy nazariyasiga ko'ra, bola rivojlanishida kattalar va tengdoshlar bilan hamkorlik alohida ahamiyat kasb etadi. Shu sababli uy ta'limida muloqot imkoniyatlarining cheklanishi bolaning ijtimoiy rivojlanishiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.^[17,43]

A.N. Leontev va S.L. Rubinshteynlarning faoliyat nazariyasida shaxs rivojlanishining asosiy omili sifatida faoliyat va ijtimoiy munosabatlar tizimi e'tirof etiladi. Uy ta'limi sharoitida bolaning ijtimoiy faoliyat doirasi torayishi uning kommunikativ ko'nikmalari va ijtimoiy moslashuv jarayoniga ta'sir etishi mumkinligi ko'plab tadqiqotlarda qayd etilgan.

Ijtimoiy deprivatsiya muammosi xorijiy olimlardan J. Bowlby, R. Spitz hamda E. Erikson tadqiqotlarida keng yoritilgan. Ularning ilmiy qarashlariga ko'ra, bolalik davrida yetarli darajadagi ijtimoiy va emotsional aloqalarning mavjud bo'lmashligi xavotir, o'ziga ishonchsizlik, kommunikativ qiyinchiliklar va ijtimoiy moslashuvning sustlashuviga olib kelishi mumkin. Uy ta'limida tahsil olayotgan bolalarda ham bunday xavf omillari uchrashi ehtimoli mavjud.

“O'rganib qolgan chorasizlik” (learned helplessness) fenomeni amerikalik psixolog M. Seligman tomonidan ilmiy asoslangan bo'lib, uzoq davom etuvchi cheklovlar va muvaffaqiyatsizlik hissi insonda passivlik hamda o'z imkoniyatlariga ishonchsizlikni shakllantirishi mumkinligini ko'rsatadi. Imkoniyati cheklangan bolalarda mazkur holatning oldini olish uchun muntazam psixologik qo'llab-quvvatlash va motivatsion muhit yaratish muhim ahamiyatga ega.^[13,106]

Mahalliy tadqiqotchilar tomonidan ham imkoniyati cheklangan bolalarning ta'lim olishi va ijtimoiy moslashuvi masalalari o'rganilgan. O'zbekiston Respublikasida inklyuziv ta'limni rivojlantirish, maxsus ehtiyojli bolalarni qo'llab-quvvatlash va ularning ta'lim olish huquqlarini ta'minlashga qaratilgan normativ-huquqiy hujjatlar qabul qilingan. Biroq uy ta'limida tahsil olayotgan bolalarning psixologik holatini tizimli monitoring qilish, ularning ijtimoiylashuv darajasini baholash hamda ota-onalarning psixologik kompetentligini rivojlantirish masalalari hali ham chuqur ilmiy tadqiqotlarni talab etadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqot uy ta'limida tahsil olayotgan imkoniyati cheklangan bolalarning ta'lim sifati va ijtimoiy-psixologik moslashuv xususiyatlarini o'rganishga qaratilgan bo'lib, Farg'ona vodiysi hududida istiqomat qiluvchi hamda farandlari uy ta'limiga jalb etilgan 42 nafar ota-ona ishtirokida amalga oshirildi. Tadqiqotda ijtimoiy-psixologik so'rov, kuzatish va qiyosiy tahlil metodlaridan foydalanildi.

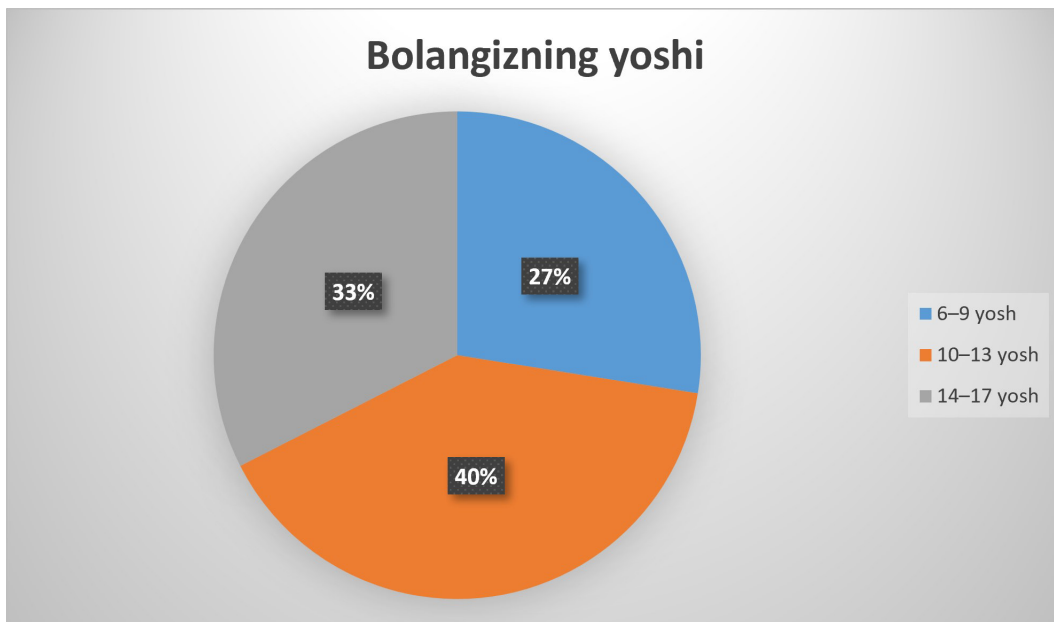
Ma'lumotlarni yig'ish maqsadida maxsus ishlab chiqilgan so'rovnoma qo'llanildi. So'rovnoma 10 ta asosiy yo'nalishni qamrab olib, respondentlarning demografik ko'rsatkichlari, bolaning yoshi va sog'lig'i holati, uy ta'limining tashkil etilish darajasi, ta'lim resurslari bilan ta'minlanganligi, pedagogik va psixologik qo'llab-quvvatlash imkoniyatlari, bolaning tengdoshlari bilan muloqot darajasi, ijtimoiy faolligi, emotsional holati hamda ota-onalarning psixologik-pedagogik kompetentligiga oid savollarni o'z ichiga oldi.

Tadqiqot jarayonida olingan ma'lumotlar miqdoriy va sifat jihatdan tahlil qilinib, uy ta'limi sharoitida bolalarning rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillar aniqlashtirildi. Shuningdek, ota-onalarning farzand ta'limi va tarbiyasidagi ishtiroki, mavjud muammolar hamda ehtiyojlari o'rganildi. Tadqiqot natijalari asosida uy ta'limi tizimida psixologik monitoringni takomillashtirish, bolalarning ijtimoiylashuvini kuchaytirish va ota-onalarning psixologik kompetentligini rivojlantirishga qaratilgan ilmiy-amaliy xulosalar hamda tavsiyalar ishlab chiqildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

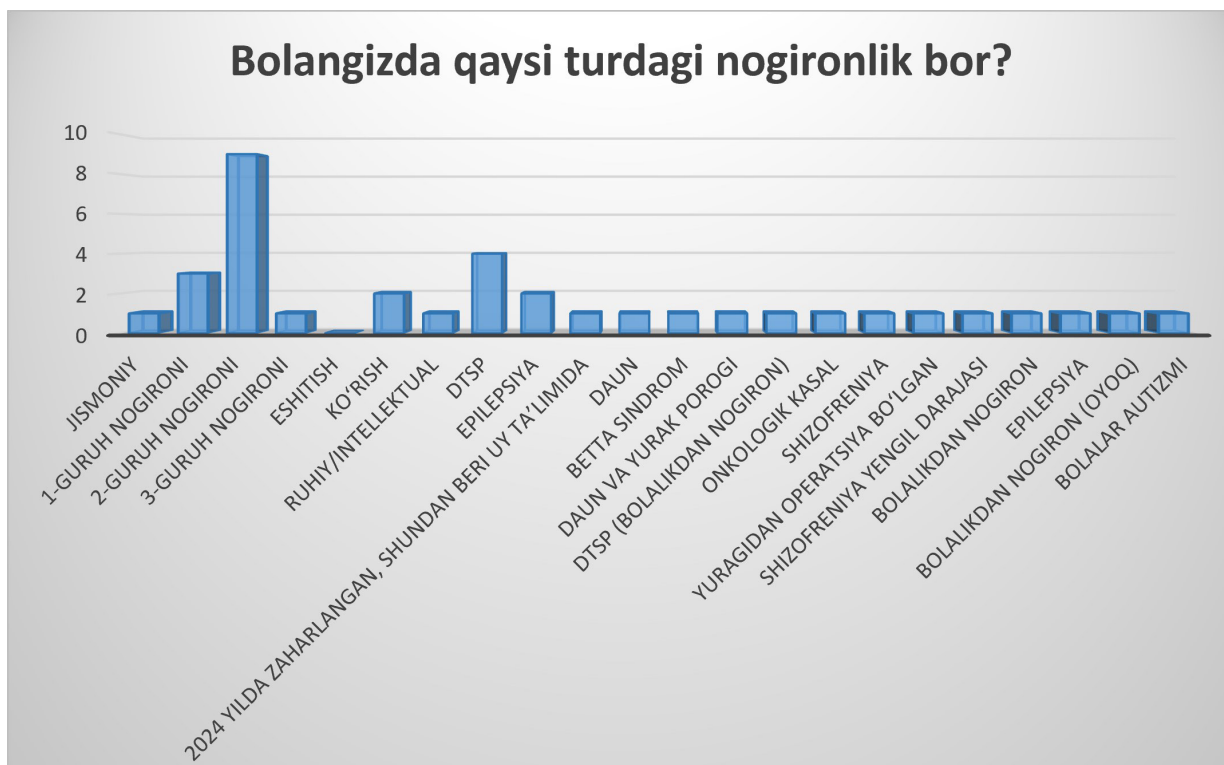
Tadqiqotda qatnashgan 42 nafar ota-onaning javoblariga ko'ra, uy ta'limida tahsil olayotgan bolalarning yosh toifasi quyidagicha taqsimlangan: 40,5 foizi – 14-17 yoshli o'smirlar. Bu davr psixologiyada “inqiroz davri” deb atalib, bolaning muloqotga bo'lgan ehtiyoji eng yuqori nuqtaga chiqadi.

Savol: Bolangizning yoshi?

2-savol: Bolangizda qaysi turdagi nogironlik bor?

Tadqiqotda ishtirok etgan ota-onalar farzandlarida turli xil nogironlik turlari mavjudligini qayd etgan. Ular quyidagi asosiy guruhlarga ajratiladi: Tayanch-harakat (21,4%), nutq nuqsoni (16,7%) va intellektual rivojlanishdagi orqada qolish (16,7%). Har bir guruh o'ziga xos individual-psixologik yondashuvni talab etadi.

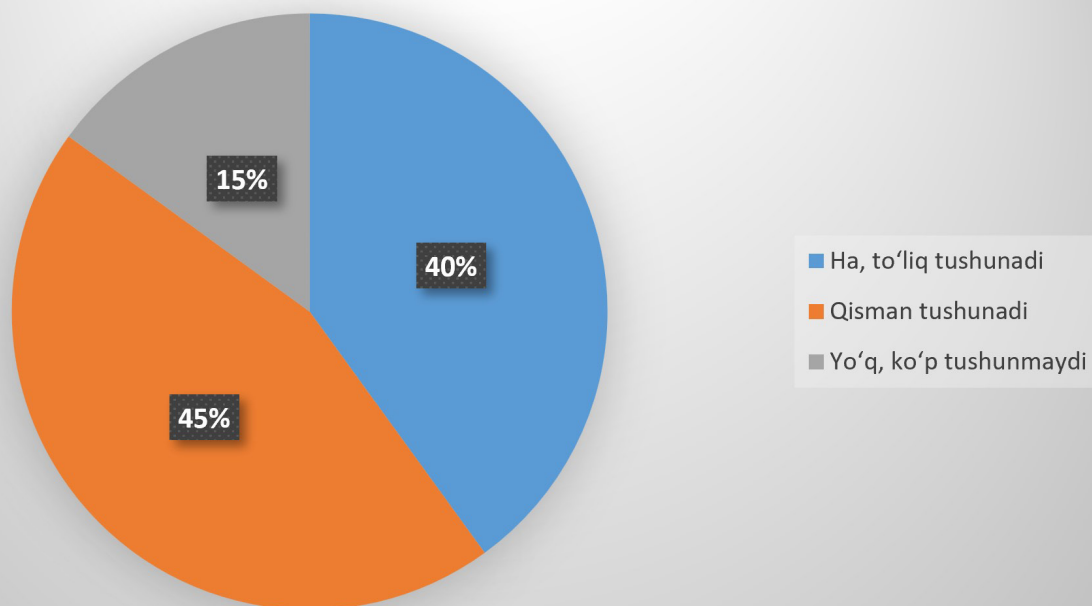

3-savol: Darslar bolangizga tushunarlimi?

So'rovnomada ota-onalarning 11% darslar mutlaqo tushinarsiz ekanligini, 47% i esa qisman tushunarligini, 42% i to'liq tushunarli ekanligini qayd etgan. Bu ko'rsatkich o'qituvchilarning maxsus (korreksion) pedagogika va psixologiya sohasidagi bilimlari yetarli emasligini ko'rsatadi. Bola o'ziga berilayotgan ma'lumotni anglay olmasa, unda "o'rganishdan voz kechish" fenomeni shakllanadi – bola o'z kuchiga ishonmay qo'yadi.

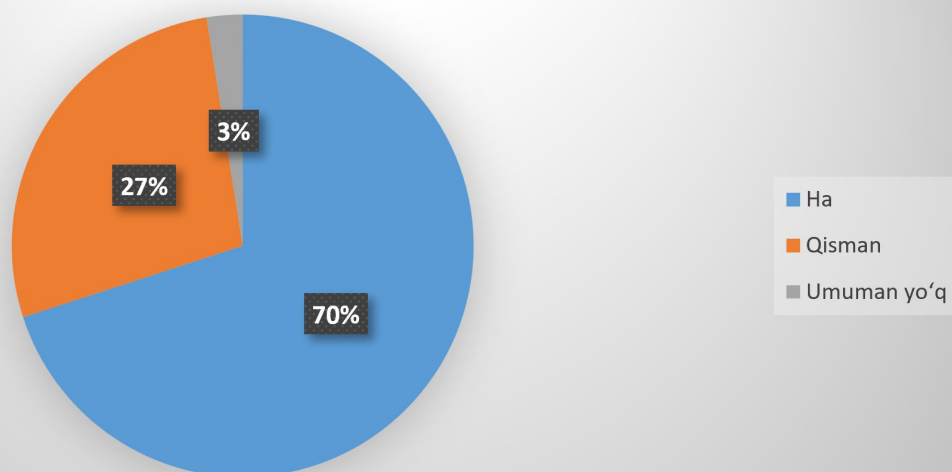
Darslar bolangizga tushunarlimi?

4-savol: Qo'llanma va resurslar yetarlimi?

Ota onalari 27% i darsliklar bilan to'liq ta'minlanmaganlikni va qo'shimcha adabiyotlarga ehtiyoj borligini aytishgan. Psixologiyada vizual va taktil materiallar (ayniqsa imkoniyati cheklangan bolalar uchun) kognitiv jarayonlarni faollashtiruvchi asosiy vosita hisoblanadi. Resurslarning yetishmasligi ta'limni quruq ma'ruzaga aylantirib qo'yadi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, uy ta'limida bolalar uchun zarur o'quv materiallari va resurslar yetarli emas. Ayniqsa, maxsus qo'llanmalar (brayl alifbosi, audio-materiallar, ishora tili qo'llanmalari) hamda fanlarni moslashtirilgan tarzda o'qitish uchun kerakli metodik resurslar deyarli yo'q

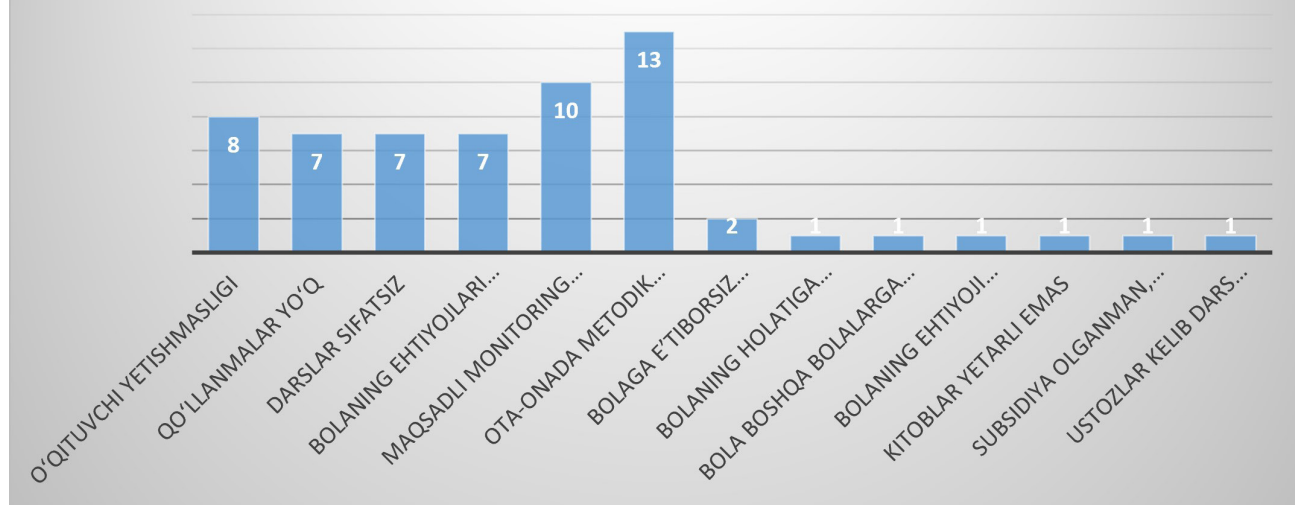
Qo'llanma va resurslar yetarlimi?

5-savol: Uy ta'limi sifatini yaxshilash uchun qaysi yo'nalishlarda ish olib borish kerak deb hisoblaysiz?

Uy ta'limi sifatini oshirish uchun davlat, mahalliy tashkilotlar va nodavlat NNTlar hamkorligida kompleks dastur ishlab chiqilishi zarur. Bu dasturda pedagoglarning malakasi, metodik resurslar, psixologik xizmatlar va zamonaviy texnologiyalar alohida o'rin egallashi shart.

Ta'lim jarayonida qaysi muammolarni kuzatyapsiz? (Bir nechtasini tanlang)

6-savol: Ta'lim jarayonida qaysi muammolarni kuzatyapsiz?

Ota-onalarning javoblari turli, bir nechta muammolarni qamrab olgan. Asosiylari quyidagilar:

- O'qituvchi yetishmasligi** – uy ta'limida eng ko'p uchraydigan muammo. Ayrim bolalarga umuman dars o'tilmasligi yoki juda kam o'tilmoqda.
- Qo'llanmalar yo'qligi** – maxsus adabiyotlar, moslashtirilgan darsliklar va texnik vositalar taqchil.
- Darslar sifatsizligi** – o'qituvchilarda metodik tayyorgarlik yetarli emas, ayrim fanlar yuzaki o'tiladi.
- Bolaning ehtiyojlari hisobga olinmasligi** – individual yondashuv amalda to'liq ta'minlanmagan.
- Maqsadli monitoring yo'qligi** – ta'lim jarayoni ustidan nazorat va baholash mexanizmlari samarali ishlaymayapti.
- Ota-onalarda metodik bilim yo'qligi** – ko'p hollarda ota-onalar bolalariga o'quv jarayonida ko'makchi bo'lishga majbur, ammo ularning o'zida pedagogik bilim yo'q.
- Bolaga yetarli e'tibor bermaslik** – ayrim holatlarda o'qituvchilar mas'uliyatsizlik qiladi.
- Kitoblar va resurslar yetarli emasligi** – qo'shimcha adabiyotlar bilan ta'minlanmagan.
- Moliyaviy muammolar** – subsidiya yoki davlat tomonidan beriladigan yordam ham ayrim hollarda o'z vaqtida yetkazib berilmaydi.

Ota-onalar ta'kidlagan muammolar uy ta'limida tizimli muammolar mavjudligini ko'rsatadi. Bu nafaqat o'quv jarayoni sifatini pasaytiradi, balki bolalarning ijtimoiy hayotga to'liq qo'shilishiga ham to'sqinlik qiladi.

- Uy ta'limida asosiy e'tibor pedagoglar yetishmasligini bartaraf etish, resurslar bilan ta'minlash va individual yondashuvni kuchaytirishga qaratilmog'ilozim.
- Ota-onalar uchun maxsus metodik qo'llanmalar va treninglar tashkil etilishi shart.
- Davlat organlari tomonidan uy ta'limi jarayoni ustidan samarali monitoring va hisobot tizimi yo'lga qo'yilishi zarur.

Javoblardan ko'rinib turibdiki, uy ta'limida ota-onalar asosan moddiy-texnika bazani kuchaytirish, mutaxassislar ishtirokini ta'minlash va psixologik ko'makni yo'lga qo'yishni talab qilmoqda. Shu bilan birga, fanlar soni va dars soatlarini ko'paytirish ham muhim ehtiyoj sifatida qayd etilgan. Uy ta'limi sifatini oshirish uchun faqat o'qituvchi tashrifini ko'paytirish yetarli emas. Bunda psixolog, logoped, defektologlarning ishtirokini ta'minlash, bolalarning qiziqishlariga mos qo'shimcha fanlar joriy etish, moddiy baza bilan ta'minlash zarur. Inklyuziv ta'lim elementlarini kiritish bolalarning ijtimoiylashuvi uchun katta ahamiyatga ega bo'ladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalaridan kelib chiqib, uy ta'limi sifatini oshirishning quyidagi "Psixologik Regeneratsiya Modeli" taklif etiladi:

- Tizimli monitoring platformasini yaratish:** Har bir bolaning individual rivojlanish dinamikasini kuzatib boruvchi raqamli "Psixologik-pedagogik passport"ni joriy etish.
- "Mobil psixolog va defektolog" xizmati:** Uy ta'limidagi bolalarga faqat fan o'qituvchisi emas, balki har oyda kamida ikki marta professional psixolog tashrifini yo'lga qo'yish.
- Ota-onalar uchun "Madad" metodik portali:** Uy sharoitida bola bilan ishlashning psixologik usullarini o'rgatuvchi video-darslar va qo'llanmalar bazasini yaratish.
- Inklyuziv integratsiya:** Uy ta'limidagi bolalarni bayramlar, to'garaklar va maktab tadbirlariga onlayn yoki oflayn tarzda jalb qilish orqali ijtimoiy izolyatsiyani sindirish.

Xulosa qilib aytganda, uy ta'limi nafaqat ta'lim olishning muqobil shakli yoki mavjud sharoitdan kelib chiqadigan majburiy ehtiyoj, balki imkoniyati cheklangan bolaning shaxsiy salohiyatini ro'yobga chiqarish, uning ruhiy barqarorligini qo'llab-quvvatlash va jamiyat hayotida faol ishtirok etishini ta'minlashga xizmat qiluvchi muhim ijtimoiy-pedagogik mexanizm hisoblanadi. Uy ta'limining asosiy maqsadi bolani faqat bilim bilan qurollantirish emas, balki unda mustaqillik, o'ziga ishonch, ijtimoiy faollik va hayotiy kompetensiyalarni shakllantirishdan iboratdir.

Shu nuqtai nazardan, uy ta'limi jarayoni psixologik qonuniyatlar va bolaning individual rivojlanish xususiyatlarini hisobga olgan holda tashkil etilishi zarur.

Ta'lim jarayonida pedagog, psixolog va ota-onalarning o'zaro hamkorligi, muntazam psixologik monitoring, korreksion-rivojlantiruvchi faoliyat hamda bolaning ijtimoiylashuviga qaratilgan tadbirlar muhim ahamiyat kasb etadi. Aynan shunday yondashuv orqali ijtimoiy izolyatsiya, deprivatsiya va "o'rganib qolgan chorasizlik" kabi salbiy holatlarning oldini olish, bolaning psixologik farovonligini ta'minlash hamda uning jamiyatning to'laqonli va faol a'zosi sifatida shakllanishiga erishish mumkin.

Demak, uy ta'limining samaradorligi nafaqat akademik natijalar bilan, balki bolaning ruhiy rivojlanishi, ijtimoiy moslashuvi va shaxs sifatida kamol topish darajasi bilan ham baholanishi lozim. Bu esa uy ta'limi tizimini psixologik jihatdan boyitish, ilmiy asoslangan monitoring mexanizmlarini joriy etish va barcha manfaatdor tomonlarning hamkorligini kuchaytirishni taqozo etadi. Natijada uy ta'limi imkoniyati cheklangan bolalar uchun nafaqat bilim manbai, balki ularning hayot sifatini oshiruvchi, kelajakka ishonchini mustahkamlovchi va jamiyatga muvaffaqiyatli integratsiyalashuvini ta'minlovchi muhim taraqqiyot omiliga aylanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

- Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2022.
- O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. – Toshkent, 2020.
- O'zbekiston Respublikasining "Nogironlar huquqlari to'g'risida"gi Qonuni. – Toshkent, 2021.
- Битянова М.Р. Практическая психология образования. – М.: Генезис, 2015.
- Florian L. The SAGE Handbook of Special Education. – London: SAGE Publications, 2014.
- Friend M. Special Education: Contemporary Perspectives for School Professionals. – Boston: Pearson, 2021.
- G'oziyev E.G'. Umumiy psixologiya. – Toshkent: O'zbekiston faylasuflari milliy jamiyati nashriyoti, 2010.
- Heward W.L. Exceptional Children: An Introduction to Special Education. – New York: Pearson Education, 2018.
- Karimova V.M. Ijtimoiy psixologiya. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2018.
- Лубовский В.И. Специальная психология. – М.: Академия, 2005.
- Малофеев Н.Н. Специальное образование в России и за рубежом. – М.: Педагогика, 2012.
- Назарова Н.М. Специальная педагогика. – М.: Академия, 2010.
- Селигман М. Новая позитивная психология. – М.: София, 2006. UNESCO. Guidelines for Inclusion: Ensuring Access to Education for All. – Paris: UNESCO, 2005.
- United Nations. Convention on the Rights of Persons with Disabilities. – New York: UN, 2006.
- United Nations. Convention on the Rights of the Child. – New York: UN, 1989.
- Выготский Л.С. Основы дефектологии. – М.: Просвещение, 1983.
- Выготский Л.С. Психология развития ребёнка. – М.: Эксмо, 2005.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
  - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
  - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
  - 13.00.03 Maxsus pedagogika
  - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
  - 13.00.07 Ta'limda menejment
  - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
  - 07.00.00 Tarix fanlari
  - 19.00.00 Psixologiya fanlari
  - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
  - 02.00.00 Kimyo fanlari
  - 03.00.00 Biologiya fanlari
  - 09.00.00 Falsafa fanlari
  - 10.00.00 Filologiya fanlari
  - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №6(1)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.